

Helena HEĆIMOVIĆ
Savez udruga Dravska liga

DRAVSKA LIGA – ČETIRI GODINE POKLONJENE DRAVI (2001. – 2004.)

Preljepi stihovi hrvatske himne «Lijepa naša domovino» ispunjavaju nas ponosom i plemenitim osjećajima u najsvečanijim trenucima. Ako je jedan od njih - «Teci, Dravo!» u protekle četiri godine dobio još mnogo snažnije značenje za Podravce i sve ljubitelje prirode, ako nas je snažnije povezao u namjeri da zaštitimo rijeku Dravu i pretvorimo cijelu našu međunarodnu dravsku regiju u područje održivog razvoja, onda je to sasvim sigurno zasluga saveza udruga Dravska liga.

Tko su ljudi koji su volonterskim radom i zalaganjem doveli do ovog rezultata? Koji su događaji učinili Dravsku ligu možda najznačajnijom regionalnom inicijativom desetljeća? Namjera je ovog priloga ugraditi početke inicijative u povijest Podravine i odati priznanje svima koji su pomogli učiniti Dravu našom sadašnjom i budućom zajedničkom vrijednošću.

Ekološke udruge uz rijeku Dravu posljednjih desetak godina su, svaka na svoj način, nastojale skrenuti pozornost javnosti na ljepotu i očuvanost ove žive rijeke te brojne opasnosti koje prijete njenu opstanku. Zalaganjem đurđevačkih ekologa i cijele podravske javnosti spriječena je izgradnja HE Đurđevac. Javna rasprava o višenamjenskom objektu Novo Virje također je ukazala na negativno raspoloženje javnosti te su na procjenu njena utjecaja na okoliš upućene brojne primjedbe. Prvi organizirani spustovi po Dravi u organizaciji Ekološkog društva Koprivnica 2000. godine ispunili su sudionike iskrenim zanosom i uvjerenjem da je sigurnost očuvane Drave zajamčena jer se nitko neće usuditi uništiti nešto toliko lijepo.

Kada je Vojin Majstorović iz Ekološkog društva «Zeleni Osijek» prvi od devet planiranih okruglih stolova na temu zaštite dravskih ritova u Baranji organizirao u Koprivnici 17. veljače 2001. nitko od sudionika nije slutio kako će se značajnim ovaj skup pokazati za budućnost cijele regije. Prvi put na okupu se našlo desetak nevladinih udruga uz rijeku Dravu iz Čakovca, Donje Dubrave, Varaždina, Koprivnice, Đurđevca, Donjeg Miholjca, Osijeka i Virovitice. Bili su ovdje i predstavnici Hrvatskog šumarskog društva, Zelene akcije i Zelene Panonije iz Mađarske. Predavanje Vojina Majstorovića o znanstvenom radu koji će poslužiti kao osnova za program zaštite dravskih ritova nije izazvalo veću raspravu. Tada se za riječ javio David Reeder, tada stručni suradnik Zelene Panonije i mađarske fondacije za održivi razvoj – Ormansag, ozbiljno zapitavši sudionike koliko znaju o projektu HE Novo Virje, upoznao ih je s najavom hrvatske vlade da nastavi rad na ovom projektu, što je u Republici Mađarskoj izazvalo nevjericu i zaprepaštenje te glasne prosvjede nevladinih udruga.

Za sudionike okruglog stola ova je najava bila potpuno nepoznata. Mnogi su znali da je Studiju utjecaja na okoliš projekta Novo Virje, nadopunjenu nakon javne rasprave, prihvatila stručna komisija. Bilo je poznato i to da je projekt uključen kao mogućnost u Program prostornog uređenja Republike Hrvatske, koji je Hrvatski sabor prihvatio 1999. Nekim sudionicima bilo je poznato i da su nevladine udruge iz inozemstva zahtijevale da Studiju utjecaja na okoliš procijeni nezavisna međunarodna komisija umjesto domaće, čija se objektivnost stavljala u sumnju. No nitko nije znao da je projekt ponovno pokrenut i od Republike Mađarske zatražen postupak izjašnjavanja o prekograničnom utjecaju na okoliš prema ESPOO konvenciji.

U tom času tema okruglog stola u Koprivnici sasvim se izmijenila. Pitanje hitnosti odgovora na ovu prijetnju nametnulo se kao neophodno i neodloživo. Božica Jelušić, na temelju iskustva iz kampanje protiv projekta HE Đurđevac, imala je praktično rješenje: osnovati savez Dravska liga koji će objediniti napore i aktivnosti ekoloških udruga uz Dravu i dati im dovoljno snage da svoje neslaganje s HE Novo Virje izraze složno i argumentirano, tražeći potporu javnosti u cijeloj regiji.

Za zadaću formalnog osnivanja Saveza udruga izabrana je Dora Radosavljević iz varaždinske ekološke udruge «Franjo Koščec», a vrijeme osam preostalih okruglih stolova «Zelenog Osijeka» iskorišteno je za pripremu osnivačkih dokumenata i strategije Dravske lige. Nametnula se i hitna zadaća djelovanja na međunarodnoj sceni. David Reeder stigao je u Koprivnicu zapravo s pozivom na konferenciju o provođenju Općih smjernica o vodi Europske unije u Budimpešti već sljedećeg mjeseca, u ožujku 2001. Odlučeno je da na konferenciji inicijativu Dravske lige predstave Goran Čižmešija iz ZEUS-a Senjar Donja Dubrava i Helena Hećimović iz Ekološkog društva Koprivnica.

Slijedili su mjeseci rada na koncepciji Dravske lige i okupljanju zainteresiranih udruga.

Ciljevi i način rada, organizacijska struktura Saveza i prve zadaće bile su temom svih sljedećih okruglih stolova koji su se svaka dva tjedna organizirali u gradovima uz Dravu: Virovitici, Varaždinu, Batini, opet u Koprivnici – točnije na Čambini te konačno u Osijeku, gdje je u travnju 2001. godine potpisan sporazum svih udruga koje pristupaju Dravskoj ligi. Sporazum je potpisalo sedam udruga: ZEON Nobilis iz Čakovca, «Franjo Koščec» iz Varaždina, Ekološko društvo Koprivnica, Ekološko društvo Đurđevac, Prirodoslovno društvo «Drava» iz Virovitice, «Zeleni Osijek» te Hrvatsko šumarsko društvo.

Konačni cilj udruge je zaštita rijeka Mure, Drave i Dunava i održivi razvoj prema modelu rezervata biosfere koji podrazumijeva snažnu zaštitu središnje zone – u ovom slučaju prije svega rijeke Drave, zonu manje zaštite i minimalnih zahvata u prostoru te prijelaznu zonu u kojoj je predviđen snažan razvoj odgovarajućih aktivnosti. Kako bi razvoj bio što snažniji i primjeren zaštiti, Dravska liga će raditi na promicanju ekološkog i kulturnog turizma, proizvodnje zdrave hrane i održivog korištenja prirodnih resursa, posebno nizinskih šuma i livada.

Odlučeno je da prvo sjedište Dravske lige bude u Varaždinu, nakon čega će se svakih dvije godine sjedište seliti u drugu Udrugu članicu. U Predsjedništvo Dravske lige ušla su po tri predstavnika iz svake udruge članice, a iz Ekološkog društva Koprivnica to su bili Davorin i Helena Hećimović te Miroslav Samardžić.

U međuvremenu je održana i konferencija u Budimpešti gdje je budući savez Dravska liga predstavljen brojnim međunarodnim udrugama. Charlie Avis, voditelj konferencije i ureda Dunavsko-karpatkog programa Svjetskog fonda za zaštitu okoliša WWF nije krio zadovoljstvo što se konačno iz Hrvatske pojavio jedinstveni savez ekoloških udruga s koncepcijom zaštite

Drave koja se odmah uklopila u međunarodni koncept zaštite Dunava i rijeka dunavskog sliva. Slike HE Donja Dubrava i uništenog okoliša dodatno su uvjerile sudionike da je u Hrvatskoj potrebna hitna akcija kako bi se spriječila još jedna katastrofa. Mađarske nevladine udruge imale su dovoljno loših iskustava iz nedavne prošlosti da bi znale kakve su razorne posljedice velikih hidroelektrana u njihovoj zemlji. Nedavno izgrađena hidroelektrana Nagymaros na rijeci Tisi i nikada prežaljena katastrofa skretanja Dunava radi izgradnje kontroverzne hidroelektrane Gabčíkovo na granici Mađarske i Slovačke potakle su ih da se odmah organiziraju čim je HE Novo Virje spomenuta kao mogućnost.

Prvi sljedeći korak novoosnovane Dravske lige bio je sudjelovanje na međunarodnom forumu «Voda i turizam» u Barcsu u srpnju 2001. Istom prigodom održan je i II. Kongres mladih Europe posvećen problemima zaštite vode. Uz desetke škola sudionica, svoj projekt prikazali su i učenici Srednje škole Koprivnica s voditeljem Miroslavom Samardžićem.

Furum «Voda i turizam» prikazao je primjere dobre prakse razvoja turizma na osnovi sačuvanih prirodnih vrijednosti i suradnje više susjednih država uz rijeke (Španjolska, Francuska, Njemačka, Češka) kao i primjer razvoja ekološkog turizma uz rijeku Dravu u mađarskom Nacionalnom parku Dunav–Drava. Helena Hećimović i Dora Radosavljević predstavile su ciljeve i viziju razvoja Dravske lige te je odmah prepoznata mogućnost uključivanja u zajedničke projekte s mađarskim susjedima. Ozbiljan nedostatak zaštite rijeke na hrvatskoj strani prihvaćen je kao problem i područje na kojemu je potrebno mnogo učiniti. Naime, iako je Strategija biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske prihvaćena od strane Hrvatskog sabora 1999. godine, a zaštita prirodnih riječnih obala Mure i Drave opisana kao prioritet u akcijskom planu zaštite staništa, vrlo je malo učinjeno da se ovi planovi ostvare. Svi sudionici foruma sa zadovoljstvom su primili najavu prvog međunarodnog susreta nevladinih udruga uz Dravu u Hrvatskoj koji smo predvidjeli održati još iste jeseni, a koji bi pokrenuo neophodne inicijative za zaštitu i provođenje projekata održivog razvoja.

Zamisao je predočena Gradskom poglavarstvu Koprivnice koje je odmah prihvatilo da manifestaciju organizira u suradnji s Dravskom ligom. Za datum je izabran posljednji vikend u rujnu i dogovoren je program koji se trebao sastojati od konferencije, izložbe radova slikara i kipara Podravine i gradova u kojima djeluju članice Dravske lige te pokusne vožnje jednom dionicom buduće podravske biciklističke magistrale Drava route koju je već pripremala radna skupina u organizaciji Turističke zajednice Koprivničko–križevačke županije.

Najava o budućoj manifestaciji izazvala je ogromno zanimanje koprivničke javnosti, građana, učitelja i odgajatelja u školama i vrtićima, a posebno podravskih umjetnika koji su u njoj prepoznali zajednički cilj: očuvanje Drave i svega što na rijeci i oko nje volimo, cijenimo i želimo pokazati svijetu. Entuzijizam Dravske lige i Gradskog poglavarstva Koprivnice ujedinio je do tada nevjerovatno velik broj znanstvenika, stručnjaka, ljubitelja prirode, svih koji su osjetili da i sami moraju dati doprinos ovom iskazivanju želje da se Drava trajno sačuva i održivo koristi.

I. Međunarodni dan Drave u Koprivnici bio je stoga svojevrsna prekretnica u razmišljanju o vrijednosti Drave u životu svih stanovnika Podravine.

27. rujna 2001. u Podravskoj banci otvorena je izložba fotografija pod nazivom «Poruka na vratima» kojom se radovima na temu vode predstavilo 26 autora iz gradova uz Dravu iz Hrvatske i Mađarske (Josip Maljak, Bolto Ranilović, Božica Radinović, Marija Zahar, Nikola Wolf, Hrvoje Petrić, Krunoslav Heidler, Željko Car, Josip Tomica, Matija Moškon, Rafael Pejčinović, Zlatko

Moškon, Darko Grlica, Emil Flašman, Bolto Špoljar, Krunoslav Arač, Radovan Kranjčev, Siniša Golub, Dragica Kramarić, Miroslav Kamenar, Andrija Ogrinec, Antonio Grgić, Milan Fuker, Vylmos Gyory i Josip Švaco).

Konferencija pod nazivom «Drava i Podravina – vizija održivog razvoja regije» okupila je velik broj sudionika, od zamjenika ministra zaštite okoliša Ivana Martinića, Zlatka Ledinskog, direktora Hrvatskih šuma, župana Koprivničko–križevačke županije Josipa Friščića i dožupana Vjekoslava Flamacete, predstavnika Varaždinske i Virovitičko–podravske županije, gradonačelnika gradova i načelnika općina uz Dravu, predstavnika Hrvatske elektroprivrede i Hrvatskih voda, «Podravke», gradske vijećnike i poglavarstvenike Grada Koprivnice, Đurđevca i Križevaca, doajene naivnog slikarstva kao i predstavnike svih članica Dravske lige i njihovih međunarodnih suradnika WWF-a, DOPSS-a (Društva za praćenje i proučavanje ptica) Slovenije i Zaklade za europsku prirodnu baštinu EURONATUR iz Njemačke.

Već je uvodni govor gradonačelnika Koprivnice Zvonimira Mršića ukazao na optimizam s kojim su se organizatori konferencije okrenuli Dravi kao posebno vrijednom razvojnom potencijalu regije. Središnju temu konferencije, viziju razvoja dravske regije na lokalnoj i međunarodnoj razini predstavila je Helena Hećimović. O vrijednosti Drave i njena zaobalja u koprivničko–đurđevačkoj Podravini govorio je Radovan Kranjčev, a o zaštiti Drave u prostornom planu Koprivničko–križevačke županije Zlatko Filipović. Ulogu šuma Podravine u budućem biosfernom rezervatu predstavili su Branimir Prpić i Branko Belčić, a o mogućnostima turizma uz Dravu govorio je Eduard Kušen iz Instituta za turizam. Podravsku biciklističku magistralu, prvi konkretni primjer budućeg ekoturizma uz Dravu predstavio je Mladen Matica, a o ulozi «Podravke» u održivom razvoju regije govorio je Đuro Zalar.

Martin Schneider Jacoby predstavio je Dravu i Muru kao «liniju života» za mnoge ugrožene vrste u Europi. O Dravi kao međunarodnoj rijeci u svjetlu budućih europskih integracija govorio je Charlie Avis iz WWF-a. Na dodatne mogućnosti suradnje susjednih država Slovenije i Hrvatske upozorio je Boris Kočevar iz DOPPS-a Slovenije.

S druge strane, ulogu Hrvatske elektroprivrede u održivom razvoju Hrvatske, vezano uz HE Novo Virje, predstavio je autor projekta Miljenko Ivica. Na kraju konferencije o iskustvima u proizvodnji zdrave hrane govorila je Bernarda Orehovec iz udruge «Duga–Međimurje».

Istovremeno s održavanjem konferencije, na Zrinskom se trgu odvijala dječja likovna radionica pod nazivom «Teci Dravo!» i vodstvom likovnog pedagoga Ignaca Horvata. Dok su stotine mališana iz dječjih vrtića i osnovnih škola slikale Dravu na pločniku trga, slike, crteži, potpisi i poruke njihovih nešto starijih kolega, roditelja, prijatelja, susjeda zavijorile su se poput zastava na mrežama razapetim uz «rijeku». Poruku u boci sudionicima konferencije predočile su učenice Srednje škole iz Koprivnice. Spektakularan i nezaboravan prizor uvjerio je sudionike konferencije, ali i sve posjetitelje Koprivnice da je Drava doista u srcima i mislima tisuća ljudi.

Velika skupina podravskih slikara dočekala je sudionike konferencije u koprivničkom Gradskom muzeju na otvorenju izložbe «Ja trebam Dravu, Drava treba mene» u kojoj su sudjelovali slikari Ivan Andrašić, Gordana Špoljar Andrašić, Tomislav Balažin, Romano Baričević, Marija Belša, Enerika Bijač, Tomislav Boršo, Branimir Dolenc, Vlatka Forko, Zorka Forko, Milan Frčko, Josip Generalić, Ivan Haramija Hans, Zlatko Huzjak, Stjepan Ivanec, Berislav Janeković, Marcel Janeković, Martin Kopričanec, Željko Korošec, Ivan Lovreković i Dražen Pavić, Zvonko Sigetić, Dušanka Škorjanec Imbričić, Nada Šveговиć Budaj, Ivan Večenaj, Nikola Večenaj Leportinov,

Branko Virius i Biserka Zlatar Milinković te gosti iz Varaždina Nedjeljko Krčar, Željko Prstec i Živko Toplak. Glazbeni sastav Ferdinand Buhanec, Marin Hrašćanec, Ivica Martinčević i Tihomir Klauček izveo je pjesmu Božice Jelušić «Ja trebam Dravu, Drava treba mene» kao buduću himnu Dravske lige.

Nakon kratkog predaha, skupina biciklista – rekreativaca okupljena na Zrinskom trgu pošla je na testiranje prve dionice Podravske biciklističke magistrale Drava route, od Molvi do Hlebina. U Molvama je priređena izložba Molvarskog likovnog kruga, a u Hlebinama organiziran doček u društvenom domu uz program dječjeg zbora i tamburaškog orkestra.

Poruka I. Međunarodnog dana Drave bila je jasna i nedvosmislena no trebalo je mnogo truda kako bi sljedećih godina neki projekti bili realizirani, neki započeti, a neki planovi neodrživog razvoja zaustavljeni ili promijenjeni. Već je i na prvoj konferenciji bilo vidljivo različito poimanje održivog razvoja od strane različitih zainteresiranih organizacija i pojedinaca.

Na taj je način konferencija ukazala na veću potrebu sudjelovanja javnosti u odlučivanju i snažniju ulogu koju će u budućim godinama imati nevladine udruge. Mediji su također snažno popratili ovu manifestaciju.

Uskoro je prihvaćena mogućnost da se o ovakvoj viziji razvoja progovori i u Mađarskoj. Helena Hećimović, ovaj put u svojstvu članice Županijskog savjeta za europske integracije predstavila je zaključke I. Međunarodnog dana Drave na II. Međunarodnoj konferenciji o istraživanju Drave 26. listopada 2001. u Pecs, Mađarska. I ovom prigodom istaknuta je razlika između intenziteta istraživanja biološke raznolikosti dravskog područja u dvije susjedne zemlje. Dok se u Mađarskoj tim pitanjem bavila velika skupina biologa i drugih stručnjaka, s hrvatske strane nedostajalo je znanstvenih podataka na kojima bi se trebala zasnivati kvalitetna zaštita. Predstavnici HEP-a i ovaj su put, na izrazitu nevjericu mađarskih znanstvenika, predstavili projekt hidroelektrane Novo Virje, a bilo je govora i o provođenju postupka procjene prekograničnog utjecaja na okoliš koji je započela zajednička hrvatsko–mađarska komisija i koji će sljedećih godina dovesti do konačnog izjašnjenja Republike Mađarske o suglasnosti s izgradnjom HE Novo Virje.

Uviđajući nedostatak podataka o rijetkim i zaštićenim vrstama i staništima, nekoliko je udruga članica Dravske lige započelo programe inventarizacije područja uz Dravu. Taj dugoročni program, kao i ostale aktivnosti Dravske lige iziskivali su ogroman volonterski angažman članova Predsjedništva i Stručne komisije. Tijekom prve godine Dravskoj ligi je pristupila i šesta udruga, Prirodoslovno društvo «Mura» iz Čakovca. Nedostatak lige bio je nemogućnost prisnije suradnje na zajedničkim projektima, jer je svaka od članica radila na odobrenim projektima na svom području, a za zajednički rad nije bilo nikakvih financijskih sredstava u prve dvije godine rada Dravske lige.

Unatoč tome, Dravska se liga vrlo brzo nametnula kao nezaobilazni partner na svim razinama odlučivanja o budućoj zaštiti rijeke i zastupnik interesa civilnog sektora uz rijeku Dravu.

Tijekom prve godine rada tiskano je nekoliko plakata i brošura, obavljeno više edukativnih projekata, a savez se predstavio uz već navedene prigode i na Sajmu lova i ribolova u Varaždinu te Sajmu udruga u Zagrebu. Antonio Grgić izradio je i poklonio Dravskoj ligi logotip saveza koji simbolizira u obliku otvorene plave šake pet zemalja uz Dravu povezanih u biosferni rezervat.

Na prvoj godišnjoj skupštini Dravske lige za novu predsjednicu Saveza izabrana je Helena Hećimović, a novo sjedište Saveza postaje Ekološko društvo Koprivnica. Aktivnosti Dravske lige s pozornošću su popraćene na međunarodnom planu. WWF ih je odmah uključio u svoj program

te je u proljeće 2002. stigao poziv da se Dravska liga predstavi na Zelenom tjednu u Bruxellesu. Zeleni tjedan, manifestacija EU kojom se promovira zaštita okoliša i raspravlja o brojnim problemima u njenu provođenju, u svojim radionicama, tribinama i predavanjima bavi se najširim spektrom okolišnih pitanja. Program WWF-a u Zelenom tjednu te je godine bio posvećen zemljama kandidatkinjama za ulazak u EU i mogućim planovima neodrživog razvoja koji vrlo često prijete uništenjem prirodnih bogatstva u postupku pridruživanja. U okviru radionice «Pet prijatelji prirodi» prezentirani su problemi nekontroliranog širenja grada Budimpešte na budimske brežuljke, izgradnje autoceste kroz zaštićeno područje kanjona Kresna u Bugarskoj, uništenja močvarnih staništa dolina rijeka Morave i Thaye u Slovačkoj te planirane izgradnje hidroelektrana na Vistuli u Poljskoj i Dravi u Hrvatskoj.

Dravu – jednu od posljednjih živih europskih rijeka ugroženu projektom izgradnje hidroelektrane predstavila je Helena Hećimović.

I dok su članice udruge Dravske lige, svaka na svom području i dalje radile na projektima inventarizacije i promocije zaštite Drave (u Koprivnici prvenstveno vezane uz proslave Dana voda 22. ožujka i Dana planete Zemlje 22. travnja te sudjelovanje u radnoj skupini za Podravsku biciklističku magistralu Drava route koja će biti i dovršena u proljeće 2002 i svečano stavljena u promet 1. svibnja), javila se i druga prijateljica očuvanju Drave: ubrzana regulacija rijeke i iskapanje šljunka iz riječnog korita. Na učvršćivanje prirodnih riječnih obala i presijecanje rukavaca izgradnjom kamenih zaštitnih zidova već od jeseni 2001. ponovno su upozorili strani stručnjaci. Od ljeta 2002. na masovno iskapanje šljunka i pretvaranje Drave kod Varaždina u niz jezera razdvojenih poprečnim pragovima upozoravaju ribočuvari, ribolovci i članovi varaždinskih ekoloških udruga. U tu prepisku uskoro se uključuje i Dravska liga, zahtijevajući odgovore o potrebi regulacije rijeke prema granici s Republikom Slovenijom te legalnosti postupka iskapanja šljunka iz korita koji značajno narušava prirodno stanje rijeke i ugrožava opstanak šuma uz rijeku.

Opširna prepiska s Državnom upravom za vode i Hrvatskim vodama vodila se kroz drugu polovicu 2002. godine i veći dio 2003. Navodi Dravske lige tumačeni su bez iznimke kao neosnovani i amaterski, maliciozni i nastali pod utjecajem inozemnih nevladinih udruga. Problemi u sustavnom radu Dravske lige, prisutni od početka, sada su postali još veći. Praćenje promjena na Dravi i rad na ostalim projektima zahtijevali su sve više vremena volonterima Dravske lige koja je i dalje funkcionirala bez ikakvih financijskih sredstava.

U rujnu 2002. stručna je komisija Dravske lige obišla područje šljunčare Beli kipi i zaključila da iskapanje šljunka iz korita Drave treba što hitnije zaustaviti zbog pogubnih posljedica ovog zahvata na okoliš te na taj problem upozoriti stručnjake i nevladine udruge na II. Međunarodnom danu Drave.

Proslava Dana Drave započela je 26. rujna u Gradskoj knjižnici u Kapošvaru predstavljanjem knjižica fotografija «Živa rijeka Drava» Radovana Kranjčeva, s tekstovima na hrvatskom, mađarskom i engleskom jeziku koju je u lipnju izdalo Ekološko društvo Koprivnica. Prigodom predstavljanja u Kapošvaru, organizirana je i izložba fotografija istog autora. 27. rujna 2002. u Osnovnoj školi «Antun Nemčić Gostovinski» u Koprivnici održana je izložba učeničkih radova iz ekoloških radionica Božice Jelušić i Ivane Kranželić «Pustimo Dravu da mirno teče».

Konferencija II. Međunarodnog dana Drave ponovno je 28. rujna 2002. okupila predstavnike članica Dravske lige i njihove suradnike, Zelenu akciju iz Zagreba, ZEUS Senjar iz Donje Dubrave te Pokret lijepa naša – varaždinski ogranak, kao i partnere iz inozemstva: Dravsku fede-

raciju iz Mađarske te WWF-a. Nazočni su bili i predstavnici Gradskog poglavarstva Grada Koprivnice – suorganizatora Dana Drave, Gradskog vijeća, Koprivničko–križevačke, Virovitičko–podravske i Međimurske županije, načelnici općina uz Dravu, predstavnici gradova prijatelja Kaposvara i Barcsa u Republici Mađarskoj, predstavnici škola, turističkih agencija, «Podravke» i Hrvatskih šuma. Značenje međunarodnih dana Drave potvrdilo je i pokroviteljstvo Ministarstva zaštite okoliša nad ovom manifestacijom, kao i mnogo veći interes nacionalnih medija.

Osnovna tema konferencije bila je napredak na ostvarenju vizije održivog razvoja regije. O prvim konkretnim rezultatima govorili su Zdravko Mihevc, predstavljajući Podravsku biciklističku magistralu Drava route, Goran Čižmešija iz ZEUS-a Senjar, predstavljajući turističku kartu Međimurja te Siniša Golub iz čakovečkog Nobilisa, govoreći o stvaranju međimurske turističke eko-zone. Danijel Fišter iz Podravke predstavio je projekt pročištača otpadnih voda «Podravke» koji će također znatno utjecati na kvalitetu otpadnih voda koje se ulijevaju u Dravu.

Problemi proizašli iz nedovoljne zaštite pa čak i očiglednog pogoršavanja stanja Drave i priobalja, međutim, dali su drugoj konferenciji Dana Drave vrlo ozbiljan ton. Koprivnički gradonačelnik zatražio je hitnu potporu svih donositelja odluka kako bi se zaštita Drave što više ubrzala i predstavio Deklaraciju o Dravi koja će biti poslana svim županima, gradonačelnicima i načelnicima općina uz Dravu u Hrvatskoj te njihovim kolegama u svim zemljama budućeg planiranog Biosfernog rezervata Mura–Drava–Dunav. Župan Josip Friščić naglasio je neodrživost planova o utiskivanju otpada u napuštene naftne bušotine. Nekoliko predstavnika članica Dravske lige govorilo je o velikom problemu iskapanja šljunka iz korita Drave koje je naročito prisutno u Varaždinskoj te Virovitičko–podravskoj županiji. Branimir Prpić iz Hrvatskog šumarskog društva predložio je hitnu zaštitu šume Repaš predviđenu Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske, a Božica Jelušić založila se za osnivanje Dravskog muzeja u Goli koji bi poslužio i kao centar ekološkog obrazovanja. Dravskoj ligi Paul Chagoy ispred WWF-a obećao je značajniju pomoć te osnivanje Ureda za koordinaciju s Dravskom ligom.

Na Zrinskom trgu i ove su godine potekli «Dravski valovi», izrađeni vrijednim rukama najmlađih – djece iz koprivničkih dječjih vrtića i škola, pod stručnim nadzorom Ignaca Horvata, dok je izložba Dravski čun objedinila dosadašnje suradnike – slikare, kipare i fotografe kojima su se pridružili Dragutin Bešenić, Zdravko Šabarić, Tatjana Periša, Rudolf Špoljar i Vjekoslav Hrupec. Za sudionike Dana Drave Golski likovni krug s voditeljem Mladenom Večenajem organizirao je izložbu, a predstavljena je i biciklistička karta Drava Route. Istovremeno, na nedalekom Ješkovu događao se likovni projekt Dravski vikend u organizaciji Marijana Špoljara. Boravak umjetnika u prirodi sa «zadatkom» da pokušaju zamisliti, potaknuti, zabilježiti ili ostvariti umjetnički projekt okupio je autore Ivana Kožarića, Gordanu Špoljar Andrašić, Slavenu Macolića, Sunčanicu Tuk, Eriku Nađ, Vlastu Delimar, Vlatka Vinceka, Tomislava Balažina, Marijana Molnara, Katu Mijatović, Smiljanu Šafarić, Vladu Marteka, Sašu Živkovića, Stjepana Jerkovića, Ivana Meseka, Luku Bunića, Antonija Grgića, Gordanu Kovačić, Romana Baričevića, Zorana Pavelića. Veliku pomoć projektu pružio je Dragutin Ciglar.

Uz sudjelovanje na skupovima u zemlji i inozemstvu, u nastavku godine prezentiraju se i prvi rezultati obavljenih programa inventarizacije, koji u Virovitičko-podravskoj županiji dovode do povećanja zaštićenih područja uz Dravu. U Koprivnici započinje raditi Ured za koordinaciju WWF-a i Dravske lige u Domu mladih, a prvi rezultat je prijava na natječaj austrijskog OEGUT-a s projektom Dravska ekoturistička zona. Radi se i na upitniku Water and Wetlands Index, kojemu

je cilj pokazati stupanj sudjelovanja javnosti u odlučivanju na području upravljanja vodama u državama koje se spremaju pristupiti Europskoj uniji. Predstavljanje rezultata ovog istraživanja ponovno je u siječnju 2003. u Koprivnici okupilo predstavnike nevladinih udruga te Hrvatskih voda, Državne uprave za vode i Hrvatske elektroprivrede. Kako je istraživanje pokazalo popunu različitost odgovora nevladinog i vladinog sektora, razvila se žučna rasprava koja je pokazala nezadovoljstvo nevladinih udruga načinom rada i prije svega dostupnošću informacija od strane vladinog sektora.

David Reeder, imenovan koordinatorom WWF-a za rijeku Dravu, pokrenuo je izdavanje elektronskog glasila Drava News radi informiranja svih partnera o aktivnostima i problemima. Rijeci Dravi posvećen je i cijeli broj časopisa Danube Watch Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR).

Snažan udarac naporima Dravske lige na zaustavljanju projekta HE Novo Virje zadalo je izdavanje certifikata TUV Bayern korporacije Hrvatskoj elektroprivredi za proizvodnju «zelene energije». Certifikat je bio popraćen najavom budućih izgradnji hidroelektrana kao izvora energije koji ne zagađuju okoliš.

Dravska je liga odgovorila priopćenjem za javnost u kojemu je istaknut negativan utjecaj hidroelektrana na riječni ekosustav koji nije obnovljiv. Ujedno su intenzivirani naponi na ponovnoj nominaciji Biosfernog rezervata Mura–Drava na području Republike Hrvatske.

Zamisao o Biosfernom rezervatu Mura–Drava javila se već na prvoj Dravskoj konferenciji u Kapošvaru 1993. Zalaganjem znanstvenika uključenih u program nizozemske vlade PIN – Matra Drava–Mura prikupljen je niz podataka o biološkoj raznolikosti, zaštićenim područjima i turističkoj infrastrukturi te je prijedlog Biosfernog rezervata Mura–Drava na području pet zemalja uz dvije rijeke upućen UNESCO-u 1999. koji ga je prihvatio. Kako se program nije odvijao predviđenom brzinom, Dravska liga je prihvatila zadatak pripreme dodatnih materijala za ponovnu nominaciju ovog programa pri Nacionalnom odboru za Program UNESCO-a «Čovjek i biosfera».

Nekadašnji prijedlog na kojem je radila skupina od 50-tak znanstvenika bilo je potrebno uskladiti s prijedlozima zaštite Drave sadržanim u prostornim planovima pet županija uz rijeku Dravu u Hrvatskoj. Ovaj opsežan posao u tromjesečnom su intenzivnom radu obavili volonter i Dravske lige u Ekološkom društvu Koprivnica Goran Šafarek i Miroslav Samardžić, Darko Grlica u Virovitici te sveprisutni David Reeder.

U ljeto 2003. stigao je i krajnji odgovor direktorice Državne uprave za vode Jasne Daničić u kojemu su ponovno odbačena sva objašnjenja Stručne komisije Dravske lige oko neprihvatljivosti zahvata regulacije Drave i iskapanja šljunka iz njena korita. Uviđajući besmislenost daljnje prepiske, Dravska je liga u suradnji sa Zelenom akcijom i WWF-om Austrije organizirala posjetu stranih novinara rijeci Dravi, od Ormoškog jezera u Sloveniji do Varaždina te demonstracije pred Saborom RH. Zastupnicima Hrvatskog sabora podijeljeni su kamenčići s Drave kako bi ih se upozorilo na pogubne posljedice iskapanja šljunka. U svrhu razvoja ekološkog turizma pokrenut je projekt Dravska ekoturistička zona u suradnji s Turističkom zajednicom Koprivničko–križevačke županije i Visokom tehničkom školom iz Rappersvila, Švicarska.

Krajem kolovoza organizirana je I. Dravska ekspedicija mladih kojoj je cilj bio promovirati Drava route te prikupiti podatke o kvaliteti vode, biljnom i životinjskom svijetu uz Dravu te tradicijskom graditeljstvu u selima uz Dravu. U ekspediciji je sudjelovalo 16 mladih sudionika, od 10 do 25 godina starosti, a voditelj ekspedicije bio je biolog Goran Šafarek. U kolovozu je organi-

ziran i prosvjed protiv iskapanja šljunka iz korita Drave kod Botova. Problemi nedovoljne zaštite Drave i intenzivnog pogoršanja statusa rijeke uzrokovanog iskapanjem šljunka bili su u središtu pozornosti konferencije **III. Međunarodnog dana Drave, 26. rujna 2003.**

Pod pokroviteljstvom Ministarstva zaštite okoliša i uz vrlo veliku medijsku pozornost, konferencija je ukazala na nezadovoljstvo nevladinih udruga aktivnostima što ih provode Državna uprava za vode i Hrvatske vode, čiji su predstavnici Vladimir Sečen i Željko Ostojić, kao i Miljenko Ivica iz HEP-a uzalud nastojali uvjeriti sudionike u opravdanost zahvata i izgradnje HE Novo Virje kao konačnog rješenja za održivu budućnost rijeke Drave. Pritom su pomoćnik ministra zaštite okoliša Mladen Ružman, gradonačelnik Koprivnice Zvonimir Mršić i župan Josip Friščić svojim istupima pružili punu potporu nevladinim udrugama zahtijevajući hitne mjere zaštite i odustajanje od projekta HE Novo Virje. Prezentacijom stanja na terenu koje su prikazali predstavnici članica Dravske lige, od Međimurja do Osijeka bili su vidljivi razorni učinci neodrživog upravljanja rijekom. Pozitivne pomake prikazali su Boris Mađerić, govoreći o projektu Dravske ekoturističke zone i Josip Horvat, prikazujući visoko kvalitetni pročištač voda Panonske pivovare. Na Zrinskom trgu u Koprivnici «Živu Dravu» pjesmom i plesom predstavili su koprivnički mališani uz glazbenu pratnju Gordane i Miroslava Evačića.

U Goli je priređena izložba «Za Dravski muzej», koja je još jednom okupila sve dosadašnje izlagače, dokazujući njihovu podršku osnivanju Dravskog muzeja.

Muzej Grada Koprivnice, Galerija Koprivnica u suradnji s Dravskom ligom i Panonskom pivovarom započeo je zanimljiv projekt Drav@Art Annale. Zamišljen kao godišnji natječaj za mlade umjetnike na temu zaštite voda, već prve je godine postao međunarodni, privukavši 24 mlada autora iz Slovenije i Hrvatske. Nagrade su osvojili Tanja Vujasinović, Smiljana Šafarić i Petra Dolić.

Argumente protiv HE Novo Virje istaknute na III. Međunarodnom danu Drave, Helena Hećimović ponovila je i na javnoj raspravi u Barcsu, Mađarska, koja je organizirana u postupku provođenja ESPOO konvencije. Ovaj istup naišao je na veliki odjek u mađarskim medijima kao prvi značajni pokazatelj raspoloženja hrvatske javnosti o pitanju HE Novo Virje. Apeli na hrvatsku vladu nastavljeni su i nakon rasprave, predsjedniku Vlade Ivici Račanu uručeno je prigodom posjeta Koprivnici 1.700 pisama sa zahtjevom za potporu vlade u zaštiti Drave.

Međunarodno zanimanje za problem planirane izgradnje HE potvrđeno je i pozivom da se Dravska liga predstavi na II. Svjetskoj konferenciji «Rijeke za život» u Rasi Salaju, Thailand. Tema konferencije – Ljudi žrtve hidroelektrana i njihovi saveznici – okupila je više od 350 predstavnika civilnog društva iz cijelog svijeta. Sudionici konferencije deklaracijom su zahtijevali obustavljanje izgradnje velikih elektrana koje stanovništvu uz rijeke donose samo siromaštvo i pustoš. U radu konferencije sudjelovale su Helena Hećimović iz Dravske lige i Irma Popović iz Zelene akcije. Kampanja «Spasimo Dravu» što ju je Dravska liga provodila s partnerima Zelenom akcijom, Dravskom federacijom iz Mađarske i WWF-om popraćena je konferencijama za tisak, napisima u regionalnom i nacionalnom tisku, javnim sučeljavanjima u televizijskim emisijama i radiju (Emisija GONG-a na Radio Koprivnici; Dvije strane i Meridijani na HTV, Vjesnik, Radio Zagreb II. program). Kampanja je kulminirala u proljeće 2004. kada je organizirano potpisivanje peticija protiv HE Novo Virje i iskapanja šljunka iz Drave. U Hrvatskoj je prikupljeno više od 10.000 potpisa protiv HE Novo Virje i više od 5000 potpisa protiv iskapanja šljunka iz korita rijeke. Opredjeljenje javnosti potvrdila je i Županijska skupština Koprivničko-križevačke županije,

Okrugli stol "Zelenog Osijeka" u Koprivnici 17. siječnja 2001. na kojem je prihvaćena zamisao o osnivanju Dravske lige.

Proslava Dana planete Zemlje, 22. travnja 2003. na Dravi - središnja proslava Dravske lige.

Osnivačka skupština Dravske lige, Osijek, 29. travnja 2001.

Sudionici Okruglog stola
Dravske lige na Čambini,
travanj, 2001.

Forum "Voda i turizam" u
Barcsu, Mađarska,
srpanj 2001.,
Muzej Drave, Barcs.

Dječja radionica na
Zrinskom trgu,
Međunarodni dan Drave,
28. rujna 2001.

zahtijevajući da se projekt briše iz Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske. Nastavilo se i s međunarodnom kampanjom skretanja pozornosti Europske komisije na neodrživu praksu upravljanja rijekom Dravom u Hrvatskoj.

Pritisak nevladinih udruga u Hrvatskoj te međunarodnih nevladinih udruga donio je prve rezultate tek sredinom 2004. godine kada je obustavljeno ilegalno iskapanje šljunka iz Drave na Belim kipima. Nevladine udruge pozvane su na sustavnije sudjelovanje u praćenju aktivnosti na Dravi te na suradnju s inspekcijskim službama, kao i na suradnju u budućim postupcima odlučivanja u upravljanju vodama.

Dravska liga uključila se i u novu inicijativu Zeleni pojas Europe – program zaštite područja uz europske rijeke.

Novi se polet aktivnosti osjetio i na **IV. Međunarodnom danu Drave održanom 24. rujna 2004.** u Koprivnici koji je bio u potpunosti okrenut novim projektima u suradnji s udrugama iz Hrvatske i inozemstva (Mreža biciklističkih staza Maribor Plus, Dravska ekoturistička zona, Razvoj ekološke poljoprivrede i stočarstva, Kulturni turizam uz Podravsku biciklističku magistralu). Ovogodišnji Dan Drave na svojevrstan je način zaokružio i dosadašnju suradnju Dravske lige s umjetnicima Podravine. Izložba Muzeja Grada Koprivnice, Galerije Koprivnica – Dravska minijatura, priređena u staroj školi u Goli, okupila je rekordni broj umjetnika s gotovo 200 izloženih radova. Osnivanje Dravske zbirke u Goli, za koju su pismo namjere potpisali načelnik općine Gola Stjepan Milinković i gradonačelnik Koprivnice Zvonimir Mršić početak je novog programa koji će ujediniti edukativnu i promotivnu djelatnost Dravske lige s razvojem kulturnog i ekološkog turizma uz Dravu.

Programom **II. Drav@Art Annala Koprivnica** postaje **tradicionalno središte okupljanja mladih akademskih umjetnika europskih zemalja kroz koje protječe Drava.**

Sjedište Dravske lige upravo prelazi u Čakovec, u udrugu ZEON Nobilis gdje ulogu predsjednika saveza preuzima Siniša Golub. Nikada do sada Drava nije bila toliko prisutna u budućim planovima županija s jedne i druge obale, u Hrvatskoj i Mađarskoj, ali i u svim drugim državama dravske regije. Unatoč preprekama i problemima, zaštita Drave i Mure polako postaje stvarnost i opredjeljenje kojim se Republika Hrvatska približava zahtjevima i standardima zaštite prirode u EU. Svijest o vrijednosti dravskog krajolika, vrijedne zalihe pitke vode, biološke raznolikosti, tradicije, kulture i umjetnosti prisutna je u cijeloj međunarodnoj regiji. Naziru se obrisi buduće ekoturističke zone sa središtima kulture vezanim uz mrežu biciklističkih staza.

Budućnost sačuvane žive rijeke Drave, linije života kroz ujedinjenu Europu više nije upitna. Drava još uvijek ne teče mirno, no broj i ozbiljnost inicijativa koje vode tom cilju svakim je danom sve veći. U nepune četiri godine svog djelovanja, volonteri Dravske lige pomogli su izglednijem ostvarenju tog cilja.